

Marek Marciniak, Maciej Witkowski

Dolina Królów. Grobowiec Ramzesa III

Informator Archeologiczny : badania 13, 286-287

1979

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

tematów przedstawień stanowiło przedmiot prac magisterskich w Instytucie Archeologii UW. Jednak sfotografowane było dotychczas tylko około 6 tysięcy większych fragmentów, gdyż pełna dokumentacja fotograficzna kilkudziesięciu tysięcy drobniejszych odłamków nie byłaby ani możliwa, ani celowa. Ponadto dwuwymiarowe fotografie nie mogą w wielu przypadkach stanowić podstawy do decyzji, czy dane fragmenty pasują do siebie, czy nie. Stąd konieczność sprawdzenia praktycznego koneksji znalezionych poprzednio teoretycznie, na podstawie zdjęć.

W rezultacie prac III etapu, trwających w sumie około 2 miesięcy, zostało zestawionych ponad 150 większych fragmentów dekoracji, o łącznej powierzchni \pm 50 m². Poszczególne części tak zestawionych płaskorzeźb składają się od kilku do około 200 elementów. W chwili obecnej większość z tych przedstawień wyrwana jest z kontekstu i nie daje się jeszcze zlokalizować w świątyni, chociaż do niewątpliwych osiągnięć sezonu 1978/1979 należy zidentyfikowanie i zestawienie ponad 190 fragmentów z rozbitej niszy, oraz kilkunastu większych elementów dekoracji odwrotnej strony ściany, w którą była wbudowana nisza. Cały ten zespół można umiejscowić w planie świątyni.

Z uwagi na ogromną wartość polichromowanych reliefów, na których zachowały się doskonale kolory, zidentyfikowane pasujące do siebie fragmenty zestawia się jedynie prowizorycznie w magazynie, nie stosując uzupełniania brakujących partii, ani trwałego łączenia. Po zakończeniu pracy przez archeologów niezbędne będzie przystąpienie do pracy konserwatorów, którzy opracują właściwe metody zabezpieczenia polichromii i łączenia fragmentów kamiennych.

Sezon 1979/1980 poświęcony będzie kontynuacji składania scen, oraz uporządkowania wielu tysięcy drobnych elementów z rozbitych bloków piaskowca, który obok wapienia, lepiej zachowanego, był również budulcem świątyni.

DOLINA KRÓLÓW
Grobowiec Ramzesa III

Stacja Archeologii
Śródziemnomorskiej
w Kairze

Badania prowadzili dr Marek Marciniak
i mgr Maciej Witkowski. Finansowała
Stacja AS UW. Trzeci sezon prac dokumen-
tacyjnych. Grobowiec Ramzesa III.

Dotychczas wykonano dokumentację rysunkową i fotograficzną całego grobowca z wyjątkiem Sali Sarkofagowej i trzech małych pomieszczeń znajdujących się za nią. Skopiowano również znajdujące się w grobowcu teksty. Poczynając od pierwszego korytarza - tekst Litani Słonecznej, poprzez korytarz drugi i trzeci - teksty końcowe trzech pierwszych godzin Am-duat i 4 i 5 godzina tego samego tekstu, aż do pierwszej sali z filarami i sali R połączonej z salą o czterech filarach - teksty księgi bram - IV, V i VI godzina Księgi Bram. Mgr M. Witkowski wykonał również skalowane rysunki przedstawień znajdujących się w drugiej zniszczonej części grobowca poczynając od rampy schodzącej i pomieszczeń za nią w sali o czterech filarach. Znajdują się tam: tekst rytuału otwarcia ust i przedstawienia do tego tekstu, przedstawienia bóstw grobowych i na koniec tzw. tekst spowiedzi negatywnej władcy.

Grobowiec ten znany od dawna /odkryty został pod koniec XVIII wieku przez J. Bruce'a/ nie doczekał się jeszcze pełnej i wyczerpującej publikacji. Istnieją wprawdzie publikacje Champolliona i Lefebura nie są one jednak ani dokładne ani wyczerpujące. Znanych było jedynie kilka niezbyt dokładnych rysunków.

Na ten jeden z najwspanialszych grobowców, jakie znajdują się w Dolinie Królów, zwrócił uwagę dr Tadeusz Andrzejewski, który w roku 1958 rozpoczął dokumentowanie zachowanych w grobowcu tekstów i przedstawień. Jego przedwczesna śmierć nie pozwoliła na zakończenie prac. Zdażył on opublikować jedynie niewielki artykuł w ASAE na temat odkrytych tekstów, których resztki widoczne były w Sali Sarkofagowej grobowca.

Przewidziana jest jeszcze jedna kampania w 1980 roku, konieczna aby dokonać dokumentacji Sali Sarkofagowej i dwóch pomieszczeń za nią. Przeprowadzi się również ostateczną weryfikację tekstów znajdujących się na ścianach grobowca. Mając w ten sposób przygotowaną dokumentację można będzie przystąpić do tłumaczenia tekstów. Wynikiem prac będzie publikacja tego zabytku w wydawnictwach Polskiej Akademii Nauk, Zakładu Archeologii Śródziemnomorskiej.

TELL ATRIB
Kom Sidi Jusuf

Stacja Archeologii
Śródziemnomorskiej UW
w Kairze
Komitet Koptyjski

Badaniami kierowała dr Barbara Rusczyk.
Wzięli w nich udział prof. dr Pahor Labib
/Komitet Koptyjski/, Ossam Said Hafes
/Departament Starożytności/ oraz mgr Jan
Partyka, mgr Tomasz Górecki, dr Stanisław
Medeksza, architekt, Zbigniew Doliński, fotograf.
Finansowała Stacja AŚ UW, II kampania wykopaliskowa /I w 1969 r./ . Osadnictwo miejskie
późnoantyczne.

Wznowiono wykopaliska, rozpoczęte w 1969 r., przerwane na okres 10 lat. Badania skoncentrowano na przeprowadzeniu w północnej części komu sondażu, oznaczonego literą D. , Przebiegał on w odległości 3 m od północnej krawędzi komu, miał szerokość od 3 m do 4,5 m, długość 60 m - głębokość od 2 m do 3,70 m.

We wschodniej części wykopu zostały odkryte konstrukcje analogiczne do odsłanianych w 1969 r. jak również rodzaj polepy wapienno-ceramicznej. W górnej partii wykopu, w jego wschodnio-południowej części zostały odkryte piece do wypalania wapna, źle zachowane z wyjątkiem jednego, w którym można było prześledzić jego budowę.

Główne znalezisko stanowił zsymp rumowisk pomieszany z popiołem i węglem, składający się z fragmentów budowli, w dolnej partii ceglanych, w górnej kamiennych elementów architektonicznych. Na wielu ceglach zachowały się fragmenty zaprawy pokryte polichromią. Poza tym